

RIFORMA DELLA SCUOLA

1973. 1—12. szám

A Riforma della scuola című olasz folyóirat 1973-as évfolyamáról alkotható összkép — még az előző évfolyamhoz viszonyítva is — változást mutat: túljutva az olasz iskola válságtünetének felismerésén és az okok feltárásán, most már a krízisből kivezető út egyre konkrétabb lehetőségeit mérlegeli, a szükséges strukturális és tartalmi változtatások kifejtésével közöl reformjavaslatokat, a reform alapkérdéseit vitára bocsátja és egyre intenzívebben foglalkozik az ország különböző részeiben folyó kísérletekkel, amelyek a reformköveteléseket támasztják alá. A lap rendkívül változatos lehetőségekkel él: számot ad a reform főkérdései körül kialakult eltérő vagy szembenálló véleményekről; körkérdest tesz fel különböző társadalmi erőknél, tájékoztat a szerkesztőségben lezajlott eszmecserékről; a közvéleményt megmozgató, vitára ösztönző tanulmányokat közöl.

Változatlanul főkérdés marad az iskolának mint társadalmi intézménynek a nyitottsága, vagyis annak tudatosítása, hogy igazi megújulódás csakis a munkásosztály harcának eredményeként érhető el. Bizonyítékkal több szerző utal a diákmozgalmakban végbemenő változásokra, ahol a szélsőséges nézetekkel szemben a forradalmi erőkkel való összefogás lép elő térbe.

Az évfolyam anyagát három témakörben közelíthetjük meg:

1. A középiskola (scuola secondaria superiore) megújítására irányuló tervezetek: a kormány törvényjavaslata és a kommunista parlamenti csoport reformtervezete, különös tekintettel a két felfogás ütköző pontjaira.

2. Az egésznapos iskolának, mint a reform meghatározó feltételének, szerkezeti és tartalmi problémái.

3. A reform sikerének szubjektív feltételként a pedagógusok szerepének vizsgálata, a funkcióváltozás szükségességének bizonyítása.

De olyan súlyos problémák, mint az iskolából kimaradtak, az iskolát elvégzők álláskeresése, elhelyezkedésük nehézségei, az állástalan diplomások sorsa, vagy a munkásfiatalok továbbtanulásának ügye is jelentős tanulmányok témái.

I. A középiskola reformtervezetei

A folyóirat 3. száma a középiskola reformtervezetével foglalkozik, mintegy előkészítve a kommunista párt második országos konferenciáját, melynek témája a társadalmi krízis egy jelentős területe: a középiskola.

Francesco ZAPPA *Una controriforma per testamento* (Egy nyilvánvaló ellenreform) c. cikke a kormány reformtervezetének két sarkalatos pontját vitatja. Bár a tervezet szavakban egységes középiskoláról beszél, a szavak mögött az iskola szerkezeti széttagoltsága fedezhető fel, és ugyanez a konzervatív jelleg rejtőzik a tartalmi tagozódás mögött is. Egyfelől ugyanis a tervezet fenntartja a humán tagozatot (linguistico-storico-filosofico), egy „hibrid” jellegű természettudományos tagozatot (scientifico-economico-giuridico) és a technikai-szakmai tagozatot, amely a tervezetben tudományos-technológiai (scientifico-politecnico) tagozattá „nemesült”, másfelől lehetőséget nyújt arra, hogy e három tagozatot körzeti szinten is meg lehessen oldani, vagyis az egységes jelleget ezzel nyíltan is megbontja. Rejtettebb módon ugyan— de konzervatív tendenciák fedezhetők fel az általánossá teendő középiskola színvonalának csökkentésében és a magániskolák szintjének emelésében, szigorításában. *Ellenreform* tehát ez, figyelmen kívül hagyja azokat a követeléseket, amelyekért a demokratikus erők többéves harca folyik.

A hivatalos állásponttal szemben elkészült az egységes középiskola megteremtésére vonatkozó kommunista javaslat is. E javaslatban az új iskola modellje körülbelül így összegezhető: mind tartalmában, mind szerkezetében egységes iskola, amely szervesen kapcsolódik az általános iskola, mint alapiskola reformjához, arra épül, megvalósítja a műveltség, szakma, tanulás-munka egységesítésének folyamatát.

E két tervezet szembeállításával az iskola országsszerte politikai és társadalmi ütközés színtere lett. A kommunista konferencia a szerkezetileg egységes középiskola új kulturális tengelyével foglalkozott. A konferencián elhangzott előadást és a hozzászólásokat a

folyóirat 6/7. száma tartalmazza. M. A. MANACORDA és M. RADICE előadása (*Ordinamento e nuovo asse culturale*) a mai olasz iskola elmaradottságának jeleit foglalja össze. A legsúlyosabbak: az oktatás elavultsága, a korai pályaválasztási kötelezettség, a megkövesedett, életidegen tudásanyag és módszerek, a nevelésben jelentkező önkényesség. A szerzők aggasztónak tartják, hogy az illetékes szervek nem vesznek tudomást az új szakmák és a technikai változások realitásáról és ennek következtében az ifjúság százazreit készítik elő „nemlétező” szakmákra.

Megoldásul — Gramscira emlékezve — egy egységes intellektuális és technológiai iskola képét vázolják fel, amelyben a műveltség és a technika együtt jelentkezik. A műveltség fogalmának — „az egész emberi tudás katalógusát” mélységesen felforgatva — meg kell változnia. Az iskola a serdülők munkahelye, tehát biztosítania kell számukra a valóságos szabadságot és autonómiát, mint az ember harmonikus kialakításának feltételét.

Nicola BADALONI, a *Centralità della scienza* (A tudomány központúsága) címen vitába száll Manacordának a műveltség tartalmára vonatkozó megállapításával. A tudományos-történeti-technológiai tengely megrajzolásában bizonyos eltolódást lát a technológia javára. A középiskolai modell kialakításában nem lehet lemondani a tudományos ismeretek objektív jellegéről, a termelési folyamat történeti-társadalmi genezisének megismeréséről. A szerző a reformmal kapcsolatban kifejezi aggályát: lehet-e harcolni az egységes iskoláért egy olyan társadalomban, amely maga is megosztott, krízisben van.

A vita másik hozzászólója Lucio Lombardo RADICE (*Due prospettive a lungo termine*, Két hosszú távú perspektíva) a marxizmus tézisei alapján bírálja a meglévő iskolát, amely a nevelés és oktatás szétválasztásával az iskola kettős természetét igazolja: eszköze a termelőerők reprodukciójának és örökkévalónak véli elveit és módszereit. A szerző a kormány reformtervezetének restaurációs tendenciáját teszi nyilvánvalóvá. A két tervezet gyakran azonos terminológiája elfedi a tartalmi különbségeket. A burzsoázia ma már hajlandó egy *kevésbé szelektáló* középiskola létrehozására, észre kell azonban venni, hogy ez taktikai változás, amit megtévesztő ideológiák kísérnek. A hozzászóló óva int a szabadság, spontaneitás, a fiatalok spontán érdeklődésére való hagyatkozás, a tanulás és a produktív munka közvetlen összekapcsolását hangoztató, népszerűnek látszó elvektől. A diákmozgalmak krízise abból adódott, hogy nem vették időben észre a burzsoázia megváltozott taktikáját. (Ironikusan idézi: „Egy cigarettát és egy érettségi bizonyítványt a burzsoázia ma már nem tagad meg senkitől”)

L. L. RADICE a kialakítandó középiskola

szellemére vonatkozóan igen fontos elvi megállapításokat tesz: „Azon igyekszünk, hogy tudományos módszerekkel az eszmék szabad konfrontációját tegyük lehetővé. Nem akarunk ráerőszakolni a fiatalokra tételket hanem a véleménynyilvánítás, a választás autonóm képességét akarjuk kifejleszteni bennük. Ebben vagyunk marxisták”. Mindenki számára egyformán nyitva álló iskolának inspirálnia kell — az antifaszizmus és az ellenállás szellemében — a civilizált együttélés alapjára: a munkára, a közös problémák megoldásában való együttműködésre, a közösség érdekeinek tiszteltére.

Az új iskolának olyan embereket kell nevelnie, akik már megszemélyesítik és igénylik a legmagasabb fokú automatizált termelést és a demokratikus vezetést a társadalomban, elsajátítják a társadalmi elemzés tudományát, képessékké válnak a tudomány eredményeinek felhasználására. Határozott normák kialakításával rá kell vezetni a fiatalokat a proletár erényekre: a felelősségre, a kitartásra, az alkotó munkára, a közös munkában tanúsított szabad és öntudatos fegyelemre. A nevelés tartalmát nem szabad bizonytalanul vagy általánosságban megjelölni, mert az a gyakorló pedagógusokban bizonytalanságot és zavart kelt.

Ugyancsak vita zajlik Attilio MONASTA (*La descolarizzazione a chi gioverebbe?* 2. szám — Az iskola eltűnése kinek használná?) és Lucio Lombardo RADICE között az iskola elhárítása és az öröklött kultúra kérdéseiről. MONASTA szerint a mai oktatási intézmények a társadalomban végbemennyő minőségi változás nélkül nem válnak „felhasználóik” javára. Éppen ezért veszélyes dolognak tartja, hogy az iskoláért folyó harcban elterelődik a figyelem a termelési viszonyok lényegéről (a munka tőkés kizsákmányolásáról), mint az elidegenedés legfőbb forrásáról... Véleménye szerint, mivel a ma iskolája a tömegek számára nem nyújt igazi kultúrát, és a fiatalok legnagyobb része az iskolán kívül nevelődik és tanul, nem kell sok energiát vesztegetni az iskola fennmaradásáért, végsőjéig menni az iskola „elvének” védelmében. Mindenki számára egyforma, egységes iskolát már csak azért sem lehet megvalósítani, mert a fiatalok kiindulási alapja sem egyforma. A dolgozó tömegek előtt nem szabad eltitkolni azt az igazságot, hogy addig nem lesz megfelelő iskolájuk, amíg a termelési viszonyok olyanok maradnak, mint amilyenek jelen pillanatban.

L. L. RADICE kétségbe vonja a szerző alapvetését, az iskola eltűnéséről kifejtett álláspontját. Az iskola és forradalom kérdésében az iskolát ideális terepnek tartja az antagonisztikus osztályok összecsapására. A tömegek kvalifikált oktatásért folyó harc társadalmi-politikai harc. A kulturális örökség kérdésében is a folytonosság álláspontján, a felhalmozott kultúra védelmében emel szót.

A *Riforma della scuola* szerkesztőségében lezajlott megbeszélés a középiskolai reform lényegi problémáit hozta felszínre: elképzeléseket és korlátokat, perspektívákat és ellentmondásokat. A gondok középpontjában az elhelyezkedni nem tudó fiatalok, az állástalan diplomások sorsa áll.

Incentivi e frustrazioni nella condizione giovanile (Ösztönzések és akadályok a fiatalok helyzetében, 3. szám) címmel három professzor, CANCRINI, MALAGOLI és MARCOZ fejt ki álláspontját a szerkesztőség által feltett kérdésekre. Már maguk a kérdések is rávilágítanak a problémák mélységeire. Néhány izgalmas kérdés:

Milyen hatással van a fiatalok pszichológiai fejlődésére és társadalmi magatartására a különböző iskolatípusok létéből fakadó megosztott, töredékes kultúra?

Tizennégy éves korban az iskola kiválasztásának kötelezettsége nem teszi lehetővé a szakmai mobilitást. Hogyan egyeztethető ez össze a ma igényével?

Bizonyos megosztottság nemek szerint az egyes szakmák területén (elnöiesedett vagy száz százalékosan férfi pálya) nem járul-e hozzá a társadalom kapitalista jellegének konzerválásához?

A család és az iskola még ma is szilárd bázisa e két intézmény autokrata jellegén való örökösnek. Hogyan lehet ezt a szövetséget a demokratizmus, „a szabadság” védelmezőjévé átváltoztatni?

A modern társadalom gyors átalakulása, az információszerzés iskolán kívüli lehetőségei bizonyos generációs ellentéteket váltottak ki, és ez az iskola jelenlegi csődjének egyik okozója. Feltételezhető-e, hogy az iskola képes lesz idővel visszaszerezni a generációs folytonosságot?

Végül az ellentmondások társadalmi gyökerére, az iskola és termelő munka viszonyára irányul a figyelem. Az iskola és a termelő munka két külön világ, az iskolai életnek egyetlen termelő fázisa sincs. Milyen hatással van a fiatalokra a reprodukáló és nem termelő szerep, hogyan realizálódhat a fiatalok termelésre vonatkozó igénye?

A megkérdezett professzorok válaszaikban lényegében a kommunista reformtervezetnek koncepcióját erősítették, mélyítették el.

A folyóirat 12. száma ismét az alapiskola problémaköréhez tér vissza és vitára bocsátja az elkészült törvényjavaslatot, azzal a céllal, hogy a középiskolai tervvel összhangban, széles közvélemény támogatásával kerüljön a parlament elé. Giorgio BINI: *Un progetto aperto per l'iniziativa di massa* (Nyílt tervzet a tömegek kezdeményezésére) címmel vezeti be a javaslatot és annak vitáját. A javaslat politikai-kulturális bázisa az Antonio GRAMSCI által meghirdetett egységes alapiskola koncepciója, amely az iskola megkezdésétől a munkába állásig, az egyetemi továbbtanulásig minden

fiatal számára egyforma. A tervzet megszünteti az elemi iskola és a felső tagozat közötti történeti megosztottságot, eltünt minden diszkriminációs lehetőséget; olyan művelődési anyagot nyújt, amely a társadalmi élet valóságos problémáiban igazít el, és képessé teszi a fiatalokat arra, hogy megálljanak a világban („stare nel mondo”), megértsék azt és felkészüljenek a megváltoztatására. G. BINI jelentőségének megfelelően hangsúlyozza a tervzetnek azt a tendenciáját, amely az alapismereteket a természeti és társadalmi valóság vizsgálatának eszközeivé kívánja tenni, és ezzel a személyiségfejlesztés egyetlen lehetséges és biztos alapját megteremteni.

Maga a tervzet részletesen foglalkozik a fentiekkel kívül a vallásoktatás fakultatív jellegével, az egésznapos iskola kialakításának szükségességével, az iskolavezetés nyitottságával, a tanulók értékelésének új lehetőségeivel, a tradicionális selejtző eszközök (bizonyítvány, ellenőrző könyv, stb.) eltörlésével.

II. Az egésznapos iskola szervezeti és tartalmi problémái

A folyóiratnak szinte minden száma foglalkozik az iskolareform döntő láncszemével, az egésznapos iskola megteremtésének feltételeivel és lehetőségeivel. A 8/9. számot teljes egészében e témának szentelik. A szám összefoglaló címe: *Esperienze e ipotesi di scuola a tempo pieno* (Az egésznapos iskola kialakításai és tapasztalatai). A szerzők különböző megközelítésben ismertetik az egésznapos iskola fejlődésének két fázisát: az eszmei harc és az előkészítés időszakát: az 1968 előtti években, és azokat a különböző jellegű és súlyú kezdeményezéseket, amelyek 1968 óta az ország különböző részeiben megindultak.

Giorgio BINI *Un connotato della riforma* (A reform egy ismertetőjele) című cikkében a jelenleg kibontakozó egésznapos iskola-mozgalom előtörténetét elemzi, részletesen foglalkozik a napközi otthonok keletkezésével, jellegével. A napközi otthon karitatív, elsősorban felügyeletet nyújtó funkciójától az 1971 : 820. törvény próbál eltávolodni, amikor az egésznapos iskola irányába tesz bizonyos lépéseket. A hivatalosan megindított — néhány iskolára szorítókozó — kísérletnek kimondott célja mellett (a növendékek felkészítésének megjavítása), volt egy rejtett célja is: egyre nő az állástalan pedagógusok száma és ennek megakadályozására kezdtek foglalkozni az iskolaélet ilyen jellegű átalakításával. Maga az intézkedés azonban lényegi változást nem eredményezett. A kiválasztott osztályok számára kötelezővé tett foglalkozások megőrizték a napközi otthonok stílusát és módszereit. 1973-ban az egésznapos iskolára vonatkozó törvényt továbbfejlesztették, az elemi iskola osztálylétszámát húszra csökkentették, megszüntették a buktatást, mint az egész

tanulmányi rendszerrel szembeni abszurdumot, és új feladatokkal egészítették ki a tanulói tevékenységet. Mégis fennmaradt az a veszély, hogy az egésznapos iskola nem más, mint a tanóra meghosszabbítása. G. BINI véleménye szerint koncepcióbeli változásra van szükség és nem a régi módszerek némi megújítására. Olyan jellegű oktatás kell, amelyben lehetővé válik a tanulók önálló munkája, a modern technika vívmányainak változatos módon történő felhasználása; a tantárgyak alapjainak kritikai módon való elsajátítása, a tantárgyak közötti összefüggések felfedezése. Ennek az új típusú iskolának a létrehozása az iskola minden tényezőjének újszerű kialakítását igényli: az órarendszer, a tanítás módszerei, az osztályozás, a házi feladatok, stb. mind az új céloknak megfelelően kell hogy változzanak, de meg kell változnia a pedagógus, a szubjektív tényező szerepének is. Eleget kell tennie mindazoknak az igényeknek (játék, művelődés, szociális problémák), amelyeket a család nem képes kielégíteni.

Az egésznapos iskola tehát aztálta, hogy gyökeres változást jelent a meglévő iskolához képest, az iskolareform központi problémája. Nincs reform, ha az egésznapos iskola nem valószínűleg meg és — ma már számtalan tény bizonyítja — az egésznapos iskola csak a reform keretében, igen szívós politikai harc eredményeként jöhet létre.

A. ANGELUCCI és E. DETTI *L'esperienza della 820* (A 820-as törvény tapasztalata) című cikkükben az oktatásügyi minisztérium által megindított kísérletekkel foglalkoznak, azt fejtegetik, miért volt már elevel kudarcra ítélve az egésznapos iskola kialakítására irányuló hivatalos kísérlet. Ennek oka az volt, hogy a kísérlet megindítása előtt nem alakult ki egy részleteiben is végiggondolt pedagógiai koncepció, nem tisztázták a kialakításhoz szükséges feltételek és ezért a kísérlet az improvizálás szintjére süllyedt, érdektelenségbe fulladt. A szerzők az iskola vezetőit és a pedagógusokat felmentik a felelősség alól, mert a kísérleti jellegű újszerű feladatokra a pedagógusokat megfelelően fel kellett volna készíteni és megfelelő időt is kellett volna biztosítani azok elvégzésére. Ugyanennek a problémának a megvilágítására vállalkozott Lucio del CORNÓ: *Dalla parte degli insegnanti* (A pedagógusok részéről) című írásában, mert véleménye szerint a pedagógus szerepének új felfogása az egésznapos iskola kulcskérdése. Az új helyzettel összefüggésben néhány javaslatot tesz: egy többirányú nevelési centrumként felfogott iskolában a pedagógusok elfoglaltsága szükségszerűen meghosszabbodik, tehát revízió alá kell venni a pedagógusok munkaidejét.

Megváltozik a nevelés logikája is: a pedagógusoknak meg kell teremteniük annak feltételeit, hogy a legfőbb nevelő erő maga a

nevelendők kollektívája legyen. Revízió alá kell tehát venni a nevelés egész rendszerét. A pedagógus szerepe elsősorban mint ösztönző erő jelentkezik, fel kell készítenie a növendékeket arra, hogy egymás nevelőivé váljanak.

Az új tartalom alapkérdése, hogy milyen szilárd az a szövetség, amely az iskola és a haladó erők, a munkásosztály között kialakul. Tehát vizsgálni kell ennek lehetőségeit.

A folyóirat 11. számában a gyakorlatban folyó kísérletekről kapunk képet. *Sperimentazione didattica* (Didaktikai kísérletek) címmel új rovat indult, azzal a céllal, hogy a minisztérium hivatalosan megindított kísérleteiről és az önálló egyéni kezdeményezésekről tájékoztasson. A szerkesztőség első lépésként a CIDI (Centro di iniziativa democratica degli insegnanti) (A pedagógusok demokratikus kezdeményezésének központja) tagjait kérdezte meg a szervezet céljáról, munkájának jellegéről. Elmondták: lehetőséget akarnak biztosítani arra, hogy a pedagógusok problémáikat megvitathassák, gondolataikat megoszthassák. A vita, a problémák feltárása során a pedagógusok jobban felfigyelnek a konzervatív iskola korlátaira, könnyebben válnak részeseivé az iskola megújításáért folyó harcnak.

Az e rovatban ismertetett kísérletek az ország különböző városaiban, egymástól függetlenül folynak. Mégis szinte minden elemzésből kiemelkedik a kísérlet egyik legjelentősebb új vonása, a társadalmi valósággal való közvetlen kapcsolatnak valamilyen formája. A társadalmi-politikai tevékenység például az egyik iskolában abban áll, hogy a kivándorlás bonyolult kérdésköréhez gyűjtenek anyagot, tanulmányozzák és feldolgozzák a faji megkülönböztetés jelenségeit, Vietnam sorsát. Egy másik iskolában szociológiai vizsgálatokat végeznek a gyár helyzetéről, grafikonokat, rajzokat készítenek a gyár keletkezéséről, fejlődéséről. Ezek a nagy intenzitással folyó „kutató” munkák érzékeny teszik a fiatalokat a társadalom fejlesztésének ügye iránt.

Pieno tempo a Grottarossa (Egésznapos iskola Grottarossában) című írásban Anna Maria SINIBALDI Róma egyik külvárosában folyó kísérletről ad képet, ismerteti azokat a radikális intézkedéseket, amelyek segítségével az iskola valóban egésznapossá vált. Szakítottak a beidegződött tradíciókkal, megszüntették az osztály-tanító rendszert, helyette csoportokat alakítottak ki hasonló felkészültségű és különböző korú tanulók számára. Így kívántak eljutni a társadalmi szelekció gyökeréhez. Ugyanis a gyerekeket a tudásszint alapján helyezik el az egyes csoportokban és így az a tanuló, aki a maga osztályában biztosan megbukott volna, a munkacsoportban hiányait pótolhatta, azzal a megnyugtató érzéssel, hogy nem vizsgára kell készülnie, hanem megfelelően el kell sajátítania a tananyagot. A kísérlettel a szerző azt is bizonyítani kívánja,

hogy a kezdet nehézségei nem tehetik az embert szkeptikussá — ahogyan erre már vannak jelek — a munkásosztály objektív művelődési igényét kielégítő iskolatípussal szemben.

Giovanni LOMBARDI *Firenze: Rapporto con le forze sociali* (A társadalmi erőkkel való kapcsolat, 2. szám) című cikke a tanulók aktivitásának bemutatásával bizonyítja, hogy érettek a demokratikus jogok gyakorlására, alkalmasak az önkormányzásra. A külső világgal való kapcsolat átélése: fejlődésük elengedhetetlen feltétele. Firenze több iskolájában szemmináriuszerűen működnek csoportok, amelyek szintén az olasz valóság problémáit vizsgálják. Az egyik csoport tagjai például adagyűjtéssel, történeti kutatással, kritikai összevetéssel, a hozott rendelkezések elemzésével mutatják be az olasz iskola helyzetét. Az elkészült értékes anyagot iskolába, gyárakba, egyetemi tanárokhoz, munkásokhoz, a legszélesebb társadalmi rétegekhez juttatják el és kikérik véleményüket.

Egy másik csoport az iskolában folyó oktatás állapotát vizsgálja, különös tekintettel a tanterv, a tankönyvek tartalmára, az osztályozás-értékelés problémáira.

Izgalmasan alakul a diákbizottságok élete. Amilyen mértékben sikerül kihárcolniuk iskolán belül cselekvési területeiket, olyan mértékben erősödik kollektív fellépésük, a fasiszta erők leleplezésére, röpiratok szerkesztésére. Így lesz a tanulói önkormányzat az aktív politikálás bázisa is.

A pedagógiai elvek egész rendszerét nyújtja Lucio Lombardo RADICE *Per una scuola operaia* című írásában. Munkaskollégiumok létrehozását sürgeti a tanulmánygyő íjű munkások részére. E kollégiumok gyarapítása, felszerelésben való gazdagítása maguknak a fiataloknak munkája, leleményessége révén következhet be. Kevés, de lelkes pedagógusgárdára van szükség, amely nem merev órarendben, hanem egésznapos programmal irányítja a fiatalok tanulmányait, szervezi munkájukat a takarítástól a konyhamunkáig, a kert megműveléséig és kiépíti társadalmi kapcsolataikat. Tehát önkormányzat, színvonalas tanulmányi munka és szoros kapcsolat a társadalmi valósággal! A szerző kívánatosnak tart egy olyan rendeletet, amely kötelezi a gyárakat, üzemeket, vállalatokat, hogy a fiatal munkások, alkalmazottak részére néhány évre szóló tanulmányi időt engedélyezzenek. Ez olyan létfontosságú kérdés, amelyet minden politikai szervezetnek támogatnia kell.

III. A pedagógusok megváltozott funkciója

Az iskolareform sikerének fő tényezője a pedagógus. Ezért merül fel újra és újra a pedagógus személye, mérlegre kerülnek tettei, a reformtörekvésekhez való viszonya. Annak ellenére, hogy számtalan kísérletező, újat akaró pedagógusról ad számot a folyóirat, a

pedagógustársadalom egésze még nem ismeri fel igazi szerepét az átalakításért folyó küzdelemben. Ennek az ellentmondó jelenségnek az elemzését nyújtja Maurizio LICHTNER *Il contributo degli insegnanti* (A pedagógusok hozzájárulása, 3. szám) című cikkben. Felteszi a kérdést: „Hogyan képzeljük el az iskola megváltoztatásának folyamatát? A pedagógusok részvételével és egyetértésével vagy nélkülük és ellenükre?” Illúzió az a sokak által hangoztatott nézet, hogy az iskola megújításának *belülről*, a pedagógusok alkotó kezdeményezésével kell megtörténnie. A pedagógusok nem ismerik eléggé a társadalmi fejlődés új problémáit, de nem ismerik a pedagógia terén jelentkező speciális problémákat sem, azokat a problémákat, amelyek a középiskola egységeitét sürgetővé teszik. Éppen ezért él bennük erősen a megszokotthoz való ragaszkodás, ezért fordulhat elő, hogy a kormány retrográd politikája mellé állnak.

A reformterveknek tehát *kivülről*, a társadalom politikai erőitől kell érkezniök, de ez természetesen nem jelenti azt, hogy a pedagógusok nélkül is megoldható lenne a reform. Az iskolareform ugyanis magába foglalja a pedagógusok reformját is, tehát fel kell készíteni őket új feladataikra, közelebb kell hozni őket a munkásosztály világához, amely növénydékeik jelentős részének világa lesz, közelebb hozni a társadalom valóságos problémáihoz, hogy megértsék és támogassák a politikai harcot.

A tekintélytisztelet elvére épült viszonyuk a diáksággal válságba jutott, a régi módszerek hitelüket veszítették. Egyetlen kivezető út marad a pedagógusok számára: az új alapokra fektetett kapcsolatok kiépítése, kezdeményezés, kísérletezés, felzárkózás az igazi szövetségességhez.

A 11. szám egészében ismertet a pedagógusok jogi helyzetéről szóló törvényt, azzal a szándékkal, hogy a rövidesen kiadandó végrehajtási utasításhoz minél több kritikai észrevétel szülessen meg. Különböző szerzők a törvény egyes pontjait részletekbe menően elemzik. A legtöbb vitát a pedagógus funkciójának megváltozására vonatkozó észrevételek váltották ki. A pedagógus-problémát nem lehet egyszerűen anyagi problémának tekinteni, sokkal összetettebb, honyolultabb kérdéssről van szó, a szükséges munkaidő megteremtéséről és a pedagógus hozzáértésének kifejlesztéséről.

A progresszív pedagógia védelmében sürgetik a vitázók a kísérletezés szabadságának biztosítását. A pedagógus megítélésének kritériuma ma már nem lehet a rutin és az adminisztráció pontossága, hanem az iskola demokratikus fejlődéséhez való tudatos hozzájárulás.

Igen jelentősek azok a javaslatok, amelyek a pedagógusok szolgálati idejére, továbbképzésére vonatkoznak és amelyek a reformtörekvések általánosítását igénylik.

BÓLYAI IMRÉNÉ